ಡಿಜಿಟಲ್ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷ ಅಗತ್ಯವುಳ್ಳ ಮಕ್ಕಳು

ಪೂಜಾ ಪಾಂಡೆ

ಪರಿಚಯ

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಅಗತ್ಯವುಳ್ಳ ಮಕ್ಕಳ (Children with disabilities-CWD) ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣವು ಯಾವಾಗಲೂ ಮಂದಗತಿಯಿಂದ ಸಾಗಿದೆ. 2011ನೇ ಇಸವಿಯ ಜನಗಣತಿಯ ಪ್ರಕಾರ (ಎಂ.ಎಚ್.ಎ, 2011) 5ರಿಂದ 19 ವರ್ಷದೊಳಗಿನ ಒಟ್ಟು ವಿಶೇಷ ಅಗತ್ಯವುಳ್ಳ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಶೇ. 61ರಷ್ಟು ಮಕ್ಕಳು ಮಾತ್ರ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇತ್ತೀಚಿನ ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಪ್ರಕಾರ (ಸ್ವಾಭಿಮಾನ್ 2020), ಡಿಜಿಟಲ್ ಕಲಿಕೆಯ ಪರಿಸರವು ದೊರೆಯದ ಕಾರಣ ವಿಶೇಷ ಅಗತ್ಯವುಳ್ಳ ಮಕ್ಕಳು ಶಾಲೆಯನ್ನು ಬಿಡುವ ಪ್ರಮಾಣವು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿರುವುದು ಹಾಗು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ (ಪಿ.ಟಿ.ಐ, 2020). ಕೋವಿಡ್ ಹರಡುವಿಕೆ-ಯಿಂದಾಗಿ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯು ಇನ್ನಷ್ಟು ಬಿಗಡಾಯಿಸಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ನಿರಂತರ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ಥಟ್ಟನೆ ಡಿಜಿಟಲ್ ವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಬದಲಾಯಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಅಗತ್ಯವುಳ್ಳ ಮಕ್ಕಳು, ಅವರ ಪೋಷಕರು ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರು ಸಮಸ್ಯೆ ಎದುರಿಸುವಂತಾಗಿದೆ. ಈ ಪಿಡುಗಿನಿಂದಾಗಿ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಡಿಜಿಟಲ್ ಶಿಕ್ಷಣದತ್ತ ಸಾಗಬೇಕಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಉದ್ಭವವಾಗಿದೆ. ಈ ಮಕ್ಕಳ ಪಾಲಿಗೆ ಇದು ತುಲನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಹೊಸ ಮತ್ತು ಈವರೆಗೆ ತಿಳಿದಿರದ ಪ್ರಪಂಚವೆನಿಸಿದೆ.

ಸಂದರ್ಭ

ವಿಶೇಷ ಅಗತ್ಯವುಳ್ಳ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಒದಗಿಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯು ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ವಿವಿಧ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಸಚಿವಾಲಯಗಳ ಹೆಗಲ ಮೇಲಿದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಕಲ್ಯಾಣ ಸಚಿವಾಲಯದ (Ministry of Social Justice and Welfare) ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ವಿಶೇಷ ಅಗತ್ಯವುಳ್ಳ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸಬಲೀಕರಣ ಇಲಾಖೆಯು (Department of Empowerment for Persons with Disabilities -DEPD) ವಿಶೇಷ ಅಗತ್ಯವುಳ್ಳ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ (Persons with disabilities-PWDs) ಪುನರ್ವಸತಿ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವಿಶೇಷ ಯೋಜನೆಗಳಿಗೆ ಚಾಲನೆ ನೀಡುವ ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಪುನರ್ವಸತಿ ವೃತ್ತಿಪರರ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷ ಶಿಕ್ಷಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಹೊಣೆಯನ್ನೂ ಹೊಂದಿದೆ. ಮಾನವ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ (The Ministry of Human Resource Department-HRD) ಸಚಿವಾಲಯವು ವಿಶೇಷ ಅಗತ್ಯವುಳ್ಳ ಮಕ್ಕಳ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಅಗತ್ಯತೆಯನ್ನು ಸಮಗ್ರ ಶಿಕ್ಷಣ ಅಭಿಯಾನ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಮಂಡಳಿಯ (National Council of Educational Research and Training -NCERT) ಯೋಜನೆಗಳ ಮೂಲಕ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ.

ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕೇಂದ್ರೀಯ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಸಂಸ್ಥೆಯು (Central Institute of Education Technology - CIET) ರೇಡಿಯೋ, ಟಿ.ವಿ, ಚಲನಚಿತ್ರಗಳು, ಉಪಗ್ರಹ ಸಂವಹನಗಳು ಮತ್ತು ಸೈಬರ್ ಮಾಧ್ಯಮ ಇತ್ಯಾದಿ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಬಳಕೆಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಸಿ.ಐ.ಇ.ಟಿಯು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ 'ಬರ್ಖಾ' ಓದುವ ಸರಣಿ, ವಿಶೇಷ ಅಗತ್ಯವುಳ್ಳ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಶಾಲಾ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ದೊರೆಯುವಂತಾಗಲು ಆಡಿಯೋ ಬುಕ್‌ಗಳ (ಡಿ.ಎ.ಐ.ಎಸ್.ವೈ ಬಳಸಿ) ಬಳಕೆ ಮುಂತಾದ ಉಪಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡಿದೆ (CIET, Accessibility in School Curriculum-NCERT's Initiatives, 2017)

ಇದರೊಂದಿಗೆ, ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಇತ್ತೀಚಿನ ಉಪಕ್ರಮಗಳಾದ (ಎನ್.ಸಿ.ಇ.ಆರ್.ಟಿ.ಯ ಸಿ.ಐ.ಇ.ಟಿ ಮತ್ತು ಐ.ಸಿ.ಟಿ ಉಪಕ್ರಮಗಳು) ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿಗಳ ಇ-ವಿದ್ಯಾ ಪ್ಲಾಟ್‌ಫಾರ್ಮ್ (ಟೈಮ್ಸ್, 2020), ಪ್ರಗ್ಯತಾ (PRAGYATA) ಮಾರ್ಗಸೂಚಿಕೆಗಳು (ಎಂ.ಎಚ್.ಆರ್.ಡಿ, ಪ್ರಗ್ಯತಾ ಗೈಡ್‌ಲೈನ್ಸ್ ಫಾರ್ ಡಿಜಿಟಲ್ ಎಜುಕೇಶನ್, 2020) (ಸೆಕ್ಷನ್ 3.4) ಮುಂತಾದವು ವಿಶೇಷ ಅಗತ್ಯವುಳ್ಳ ಮಕ್ಕಳ ಅಗತ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿವೆ. ಆದರೆ, ಈ ಪಿಡುಗಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಅಗತ್ಯವುಳ್ಳ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ತರಗತಿಯೊಳಗಿನ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಆನ್‌ಲೈನ್ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣದ ಇತರ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಬಳಸಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಕುರಿತು ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಘೋಷಣೆಗಳು ಅಥವಾ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿಲ್ಲ. ಈ ಮಕ್ಕಳನ್ನು, ಮಕ್ಕಳ ಉಚಿತ ಮತ್ತು ಕಡ್ಡಾಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಹಕ್ಕಿನ (Right of Children to Free and Compulsory Education Act- RTE) ಕಾಯ್ದೆಯಡಿ 'ಪ್ರತಿಕೂಲ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಪಂಗಡ'ವೆಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಹಾಗು ಇವರು ಉಚಿತ ಮತ್ತು ಕಡ್ಡಾಯ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಅರ್ಹರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ನೀತಿಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು

ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ, ವಿಶೇಷ ಅಗತ್ಯವುಳ್ಳ ಮಕ್ಕಳ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ದೃಢವಾದ ಕಾನೂನಿನ ಚೌಕಟ್ಟನ್ನು ರೂಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಭಾರತವು ಗಣನೀಯ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದೆ. ಎಂ.ಎಚ್.ಆರ್.ಡಿ.ಯ ಸರ್ವ ಶಿಕ್ಷಣ ಅಭಿಯಾನವು, ವಿಶ್ವಸಂಸ್ಥೆಯ 'ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಜಾಗತಿಕ ಘೋಷಣೆ'ಯಲ್ಲಿ (World Declaration on Education for All - EFA, UN) ತನ್ನ ಬೇರುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಈ ಘೋಷಣೆಯು ಮಕ್ಕಳ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗೆ (ವಿಶೇಷ ಅಗತ್ಯವುಳ್ಳ ಮಕ್ಕಳು ಸೇರಿದಂತೆ) ಕರೆ ನೀಡಿತು ಮತ್ತು ಸಮನ್ವಯ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಬೇಡಿಕೆ ಇಟ್ಟಿತು. ಭಾರತವೂ ಇ.ಎಫ್.ಎ ಗೆ ಸಹಿ ಹಾಕಿದೆ.

ಇತರ ಅಧ್ಯಾದೇಶಗಳು ಸಹ ಈ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಬಲಪಡಿಸಿವೆ. ಆದರೆ ವೇಗವಾಗಿ ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಶಿಕ್ಷಣದ ಗುಣಲಕ್ಷಣವು ಹಾಗು ಮೆಲ್ಲನೆ ಒಳನುಸುಳುತ್ತಿರುವ ಡಿಜಿಟಲ್ ಕಲಿಕೆಯು, ಡಿಜಿಟಲ್ ಶಿಕ್ಷಣವು ಸಮನ್ವಯ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ದೊರೆಯಬಲ್ಲ ಶಿಕ್ಷಣವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಸಮಾನವಾದ ಕಾನೂನಿನ ಮತ್ತು ನೀತಿಯ ಚೌಕಟ್ಟನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಿದೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಇರುವುದು, ಭಾರತದ ಸಮನ್ವಯ ಡಿಜಿಟಲ್ ಶಿಕ್ಷಣದ (Inclusive digital education) ಸುತ್ತ ರೂಪಿಸಿರುವ, ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಇಲ್ಲದ ಮತ್ತು ಅಸಂಘಟಿತ ನೀತಿಯಷ್ಟೇ.

ಡಿಜಿಟಲ್ ಸೇರ್ಪಡೆಯ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮೂಲಸೌಕರ್ಯ ಮತ್ತು ವಿನ್ಯಾಸದ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ಅರ್ಥೈಸಬಹುದು. ಐ.ಸಿ.ಟಿ.ಗಳು (ಮಾಹಿತಿ ಮತ್ತು ಸಂವಹನ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಗಳು) ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿ ಲಭ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಭಾರತೀಯ ದೂರಸಂಪರ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಣ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು (Telecom Regulatory Authority of India -TRAI) 2018ರಲ್ಲಿ ಶಿಫಾರಸ್ಸುಗಳ ಪಟ್ಟಿಯೊಂದನ್ನು (ಟಿ.ಆರ್.ಎ.ಐ, 2018) ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈ ದಾಖಲೆಯು, ಸಂಯೋಜನೆ ಮತ್ತು ಜಾರಿಗೊಳಸುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವ ಕಳವಳವನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಶಿಫಾರಸ್ಸು, ಸರ್ಕಾರಿ ಜಾಲತಾಣಗಳು ವಿಶೇಷ ಅಗತ್ಯವುಳ್ಳ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ದೊರೆಯುವಂತಾಗಬೇಕು ಎಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ಇ-ಪಾಠಶಾಲಾ ಮತ್ತು ಇತರ (Rathee, 2019) ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಜಾಲತಾಣಗಳು ಸೇರಿದಂತೆ ಅನೇಕ ಸರ್ಕಾರಿ ಜಾಲತಾಣಗಳಿಗೆ ಇದು ಅನ್ವಯವಾಗಿಲ್ಲ.

ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಣದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ, ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಮನ್ವಯ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಲಭ್ಯವಾಗಬಲ್ಲ ಡಿಜಿಟಲ್ ಮೂಲಭೂತ ಸೌಕರ್ಯವನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಎಂ.ಎಚ್.ಆರ್.ಡಿ.ಯು, ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮಾಹಿತಿ ಮತ್ತು ಸಂವಹನ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಕ್ಕಾಗಿ (ಐ.ಸಿ.ಟಿ) ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ನೀತಿಯನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿದೆ (ಎಂ.ಎಚ್.ಆರ್.ಡಿ, ನ್ಯಾಷನಲ್ ಪಾಲಿಸಿ ಆನ್ ಐ.ಸಿ.ಟಿ ಇನ್ ಸ್ಕೂಲ್ ಎಜುಕೇಶನ್, 2012). ಆದರೆ ಇದು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ವಿನ್ಯಾಸ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಡಿಜಿಟಲ್ ಶಿಕ್ಷಣದ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸುವ ಕುರಿತು ಮೌನ ತಾಳಿದೆ ಹಾಗು ಪರಿಷ್ಕೃತ ವೆಬ್ ಕಂಟೆಂಟ್ ಆಕ್ಸೆಸಿಬಿಲಿಟಿ ಗೈಡ್‌ಲೈನ್‌ಗಳಲ್ಲಿ (Web Content Accessibility Guidelines-WCAG) ಇದು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ.

ಡಿಜಿಟಲ್ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಹಳತಾದ ಮತ್ತು ಅಸಂಘಟಿತ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. 2009ರ ಆರ್ ಟಿ ಇ ಕಾಯ್ದೆಯು ಶಾಲೆಗಳ ಮೂಲಭೂತ ಭೌತಿಕ ಸೌಕರ್ಯದ ಕುರಿತು ಮಾತ್ರ ಮಾನದಂಡ ಮತ್ತು ಮಟ್ಟವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಆರ್.ಟಿ.ಇ ಕಾಯಿದೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯು, ಪ್ರತಿ ತರಗತಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಿರುವಂತೆ ಬೋಧನೆ ಮತ್ತು ಕಲಿಕಾ ಪರಿಕರಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದಷ್ಟೇ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಒಳಗೊಳ್ಳುವ ಆಶಯವು ಸಾಕಾರಗೊಳ್ಳಲು ಇಂತಹ ಪರಿಕರವು ಡಿಜಿಟಲ್ ಆಗಿರಬೇಕೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಅದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಪರಿಹಾರ ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವುದು

ನೀತಿ ನಿರೂಪಣೆ

ಡಿಜಿಟಲ್ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿಗೆ ಬದಲಾವಣೆ ತರಲು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಮೊದಲ ಕ್ರಮವೇನೆಂದರೆ, ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಲಭ್ಯತೆಯ ರೂಢಿಯನ್ನು ಪೂರಕ ಅಭ್ಯಾಸದ ಬದಲಿಗೆ ವಿಷಯವಸ್ತುವಿನ ಸೃಷ್ಟಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಸಮಗ್ರ ಭಾಗವೆನಿಸುವ ಸಮನ್ವಯ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಯೋಜಿತ ವಿಧಾನವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಎಂ.ಎಚ್.ಆರ್.ಡಿ.ಯು ಎಲೆಕ್ಟ್ರಾನಿಕ್ಸ್ ಮತ್ತು ಐ.ಟಿ ಸಚಿವಾಲಯ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷ ಅಗತ್ಯವುಳ್ಳ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸಬಲೀಕರಣ ಇಲಾಖೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಸಹಯೋಗ ಸಾಧಿಸಿ, ವಿಶೇಷ ಅಗತ್ಯವುಳ್ಳ ಮಕ್ಕಳ ಹಕ್ಕುಗಳ ಕಾಯಿದೆಯ ಅನುಸಾರ, ವಿಶೇಷ ಅಗತ್ಯವುಳ್ಳ ಕಲಿಕೆದಾರರ ಡಿಜಿಟಲ್ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮೂಲಸೌಕರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಮಾಣೀಕೃತ ಮಾರ್ಗಸೂಚಿಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಬೇಕು.

ಮುಂದಿನ ಕ್ರಮವೇನೆಂದರೆ, ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಐ.ಸಿ.ಟಿ ಸೇವೆ ಒದಗಿಸುವವರಿಗೆ (ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಮತ್ತು ಖಾಸಗಿ) ಈ ಮಾರ್ಗಸೂಚಿಗಳನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯಗೊಳಸುವುದು. ಅಲ್ಲದೆ, ಎಲ್ಲಾ ಸರ್ಕಾರಿ ಜಾಲತಾಣಗಳು ವಿಶೇಷ ಅಗತ್ಯವುಳ್ಳ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಟಿ.ಆರ್.ಎ.ಐ (2008) ಮಾಡಿರುವ ಶಿಫಾರಸ್ಸು ಜಾರಿಯಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು. ಈ ಶಿಫಾರಸ್ಸು ಇನ್ನೂ ನೆನೆಗುದಿಗೆ ಬಿದ್ದಿದೆ.

ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕಾನೂನುಗಳು ಮತ್ತು ನೀತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಐ.ಸಿ.ಟಿ ಒದಗಿಸುವ ಕುರಿತು ಇರುವ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ನೀತಿಯನ್ನು ಮರುಪರಿಶೀಲಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಡಿಜಿಟಲ್ ಶಿಕ್ಷಣದ ಲಭ್ಯತೆಯ ಕುರಿತು ಸಮಗ್ರ ಮಾರ್ಗಸೂಚಿಯನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈ ನೀತಿಯನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಬೇಕಿದೆ. ಇದೇ ರೀತಿ, ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವ ಸಮನ್ವಯ ಡಿಜಿಟಲ್ ಶಿಕ್ಷಣದ ಕುರಿತು ನಿಯಮಗಳು ಮತ್ತು ಮಾನದಂಡಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆರ್.ಟಿ.ಇ ಕಾಯಿದೆಯ ಅನುಬಂಧಕ್ಕೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ ತರುವುದು ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಅಲ್ಲದೆ, ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಐ.ಸಿ.ಟಿ ಅಳವಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಲಭ್ಯತೆಯ ಮಾನದಂಡಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷ ಅಗತ್ಯವುಳ್ಳ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಹಕ್ಕು ಕಾಯಿದೆಯ ಸೆಕ್ಷನ್ 40ರ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಪಡಿಸಬೇಕಿದೆ. ಕೊನೆಯದಾಗಿ, ಸಮನ್ವಯ ಡಿಜಿಟಲ್ ಶಿಕ್ಷಣದ ಭವಿಷ್ಯವು, ಬಹುನಿರೀಕ್ಷೆಯ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿ 2020 (ಎನ್.ಇ.ಪಿ 2020) ಅನ್ನು ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿದೆ. ಈ ನೀತಿಯು, ಹೆಚ್ಚು ಸುಲಭ ಗಮ್ಯ ಮತ್ತು ಸಮನ್ವಯ ಕಲಿಕಾ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಕುರಿತ ತನ್ನ ದೂರದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಎಳೆಎಳೆಯಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಅನುಭವದಿಂದ ಕಲಿಯುವುದು

ಕೋವಿಡ್-19 ನಮ್ಮ ಪಾಲಿಗೆ ಒಂದಷ್ಟು ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟು ಹಾಕಿದ್ದರೂ ನಾವೀನ್ಯತೆ ಮತ್ತು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯ ಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನು ತೆರೆದಿದ್ದು, ಅಭ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ನಿದರ್ಶನಗಳಿಂದ ನಾವು ಕಲಿಯಬೇಕಾದದ್ದು ಮುಖ್ಯ. ಇದು ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಆಧಾರಿತ ಕಲಿಕೆಗೆ ಸಮಾನ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಒದಗಿಸಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ವಿಶೇಷ ಅಗತ್ಯವುಳ್ಳ ಮಕ್ಕಳು, ಅವರ ಶಿಕ್ಷಕರು ಮತ್ತು ಪೋಷಕರನ್ನು ಸಹ ಸಬಲೀಕರಿಸಬಲ್ಲದು. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಬೇರೆಬೇರೆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಿಗೆ ತರಬೇಕಾದ

ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಮಕ್ಕಳ ಒಳಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಗಾಗಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಮತ್ತು ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ರೂಪಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ವಿಶ್ವಬ್ಯಾಂಕ್‌ನಂತಹ ಅನೇಕ ಬಹುಪಕ್ಷೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು (ಡಬ್ಲ್ಯೂ.ಬಿ, 2020), ಈ ಪಿಡುಗಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ವಿಶ್ವದೆಲ್ಲೆಡೆ ಶಿಕ್ಷಣದ ನಾವೀನ್ಯತೆಯ ಕುರಿತು ತಂದಿರುವ ಉತ್ತಮ ಅಭ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ಆಯ್ದುಕೊಂಡಿವೆ.

ಇದರೊಂದಿಗೆ, ವಿಶೇಷ ಅಗತ್ಯವುಳ್ಳ ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮೇಲೆ ಕೋವಿಡ್ ಬೀರಿರುವ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಭಾರತದಲ್ಲಿರುವ ಅನೇಕ ನಾಗರಿಕ ಸಮಾಜ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಕ್ಷೇತ್ರ ಆಧಾರಿತ ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ದತ್ತಾಂಶ ಸಂಗ್ರಹಣೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿವೆ. ಅನೇಕ ವರದಿಗಳು ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಪ್ರಕಾರ, ಸ್ಮಾರ್ಟ್‌ಫೋನ್‌ಗಳು, ಟೆಲಿವಿಷನ್ ಇತ್ಯಾದಿ ಪರಿಕರಗಳ ಕೊರತೆಯು, ಮಕ್ಕಳು ಆನ್‌ಲೈನ್ ಕಲಿಕಾ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಿಂದ ಹೊರಗುಳಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಪ್ರಮುಖ ಕಾರಣವೆನಿಸಿದೆ. ಇತರರ ಪಾಲಿಗೆ, ಅಧಿಕ ವೇಗದ ಇಂಟರ್‌ನೆಟ್‌ನ ಅಲಭ್ಯತೆ, ಈ ಉಪಕರಣಗಳು / ಅಪ್ಲಿಕೇಶನ್‌ಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಬಳಸಬೇಕು ಎಂದು ತಿಳಿಯದೆ ಇರುವುದು, ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಗದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ವಿಷಯವಸ್ತು ಇರುವುದು, ಅಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಸಜ್ಜುಗೊಂಡಿರುವ ವಿಶೇಷ ಶಿಕ್ಷಕರು ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಚಾರಗಳು ಹಿನ್ನಡೆಗೆ ಕಾರಣವೆನಿಸಿವೆ. ಅನೇಕ ಸ್ವತಂತ್ರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು (ಮನ್ರಲ್, 2020), ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಹೊರಗುಳಿಯಬಹುದಾಗಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಕಾರ್ಯಸಾಧುವೆನಿಸುವ, ಸುಲಭಗಮ್ಯ ಮತ್ತು ತಲುಪಬಲ್ಲ ಆನ್‌ಲೈನ್ ವಿಷಯವಸ್ತುಗಳ ರಚನೆ, ವಿತರಣೆ ಮತ್ತು ಉತ್ತೇಜನೆಯಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ತೊಡಗಿವೆ. ಕೇರಳದಂತಹ ರಾಜ್ಯಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಸುಲಭಗಮ್ಯ ಮತ್ತು ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಟಿ.ವಿ.ಯಂತಹ ಮೂಲಭೂತ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ನಿಯೋಜಿಸುತ್ತಿದೆ. ಈ ಮೂಲಕ ನಿರಂತರ ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಖಾತರಿಪಡಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ ಹಾಗು ವೈಟ್‌ಬೋರ್ಡ್–ನಂತಹ (ಕೆ, 2020) ಉಪಕ್ರಮಗಳ ಮೂಲಕ ವಿಶೇಷ ಅಗತ್ಯವುಳ್ಳ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅಗತ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕುದಾಗಿ ವಿನ್ಯಾಸಗೊಳಿಸಿದ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಮುಂದಿನ ಕ್ರಮಗಳು

ಈ ಪಿಡುಗು ಮಾನವಕುಲಕ್ಕೆ ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದ್ದರೂ, ಆತ್ಮಾವಲೋಕನ ಮತ್ತು ನಾವೀನ್ಯತೆಗೆ ವೇದಿಕೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿದೆ. ಸಮನ್ವಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಕೇವಲ ಸುಲಭಗಮ್ಯತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದಾಗ (ಪಾಂಡೆ, 2020), ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಆಧಾರಿತ ಕಲಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅಡಿಪಾಯವನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ಎಲ್ಲಾ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳಲು ಇದು ಅವಕಾಶ ಒದಗಿಸಲಿದೆ. ವಿಶೇಷ ಅಗತ್ಯವುಳ್ಳ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಡಿಜಿಟಲ್ ಕಲಿಕೆಯ ತಂತ್ರಯೋಜನೆ–ಯಿಂದ ದೂರವಿಡಲಾಗುತ್ತದೆ (ಯುನಿಸೆಫ್, 2020). ಈ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಈಗ ಬದಲಾಯಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇ–ಕಲಿಕೆ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ನಿಯೋಜಿಸುವ ಮೂಲಕ, ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತಲುಪುವಂತೆ ವಿಶೇಷ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ನೆರವು ನೀಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಸಮನ್ವಯ ಮತ್ತು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸರ್ಕಾರವು ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡಾಗ ಮಾತ್ರವೇ ಇದೆಲ್ಲವೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ 'ಸರಿಯಾದ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಗುರಿ ಮಾಡಲಾದ ಮತ್ತು ಸೂಕ್ತ ಪ್ರಮಾಣದ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹೂಡಿಕೆ, ಸರಿಯಾದ ನೀತಿ – ನಿರೂಪಣೆ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು, ಶಿಕ್ಷಕರು, ಆಡಳಿತವರ್ಗ ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಜಾತಾಂತ್ರಿಕ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಅತ್ಯಗತ್ಯ.' (ಇಂಡಿಯಾ, 2020)

ಆಕರಗಳು:

Census. (2011). Table. Retrieved August 2020, from CensusIndia.gov: https://censusindia.gov.in/Meta-Data/metadata.htm#/tab1

Dept. of Telecommunications. (n.d.). USOF. Retrieved August 2020, from http://usof.gov.in/usofcms/miscellaneous/Concept%2520paper_USOF%2520Scheme_PwDs_A.G.Gulati.pdf

DoEPwD. (2020, April). What's New. Retrieved August 2020, from Disability Affairs: http://disabilityaffairs.gov.in/content/page/whats-new.php

K, A. N. (2020, July 10). TOI City. Retrieved August 2020, from The Times of India: https://timesofindia.indiatimes.com/city/kochi/white-board-helps-special-kids-grasp-online-lessons/articleshow/76880972.cms

Manral, A. (2020, June 25). Amid a pandemic, lockdown and govt apathy, NGOs ensure online education addresses learning needs of disabled children. Retrieved August 2020, from https://www.firstpost.com/india/amid-a-pandemic-lockdown-and-govt-apathy-ngos-ensure-online-education-addresses-learning-needs-of-disabled-children-8460271.html

Ministry of Law and Justice. (2016). The Rights of Persons with Disabilities Act. GOI.

Pandey, S. S. (2020, April 26). TOI Blogs. Retrieved August 2020, from The Times of India: https://timesofindia.indiatimes.com/blogs/voices/excluding-the-excluded-indias-response-to-the-education-of-children-with-disabilities-during-covid-19/

PTI. (2020, July 18). HT Education. Retrieved August 2020, from Hindustan Times: https://www.hindustantimes.com/education/43-children-with-disabilities-planning-to-drop-out-due-to-difficulties-faced-in-e-education-survey/story-cMy55e6gQ1XDUqxB9U6M6I.html

United, N. (n.d.). Convention on the Rights of Persons with Disabilities. United Nations.

ಪೂಜಾ ಪಾಂಡೆ ಅವರು ಪ್ರಸ್ತುತ ನವದೆಹಲಿಯ ‘ವಿಧಿ ಸೆಂಟರ್ ಫಾರ್ ಲೀಗಲ್ ಪಾಲಿಸಿ’ ಎಂಬ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸಮನ್ವಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಯೋಜನೆಯ ಮೇಲೆ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು 2017ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಅಜೀಂ ಪ್ರೇಮ್‌ಜಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಿಂದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ (ಕಾನೂನು, ನೀತಿ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ತಜ್ಞತೆಯೊಂದಿಗೆ) ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಪದವಿಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಈ ಹಿಂದೆ ಪಾರ್ಟಿಸಿಪೇಟರಿ ರಿಸರ್ಚ್ ಇನ್ ಏಷ್ಯಾ (ಪಿ.ಆರ್.ಐ.ಎ) ಮತ್ತು ಯುನೆಸ್ಕೋ ಚೇರ್ ಇನ್ ಕಮ್ಯೂನಿಟಿ ಬೇಸ್ಡ್ ರಿಸರ್ಚ್ ಅಂಡ್ ಸೋಶಿಯಲ್ ರೆಸ್ಪಾನ್ಸಿಬಿಲಿಟಿ ಆಫ್ ಹೈಯರ್ ಎಜುಕೇಶನ್ (ಯುನೆಸ್ಕೋದ ಸಮುದಾಯ ಆಧಾರಿತ ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜವಾಬ್ದಾರಿ) ಜೊತೆಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಆಸಕ್ತಿಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳೆಂದರೆ ಶಿಕ್ಷಣ, ಅಸ್ಮಿತೆ, ಸಹಯೋಗದ ಸಂಶೋಧನಾ ವಿಧಾನಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ. ಅವರನ್ನು poojaapandey.02@gmail.com ಮೂಲಕ ಸಂಪರ್ಕಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಅನುವಾದ: **ಜನಾರ್ಧನ್ ಚನ್ನಗಿರಿ** । ಪರಿಶೀಲನೆ: **ಜೈಕುಮಾರ್ ಮರಿಯಪ್ಪ**